

ביאורים

כהמשך לימים הקודמים נעסוק היום במקדש וב'שם המשיח'. בית המקדש הוא הפשטות שמקבילה לצד מערב, צד המסמל את ההשלמה, השיא, הסיום המוצלח. בהתאם לכך, בבית המקדש לא נמצא עיקר העבודה של עם ישראל, אלא שיאה. למרות חשיבות המקדש, מבחינה היסטורית רוב ימיו של עם ישראל, וממילא הנתח הדומיננטי של פעילותו, היו בלא מקדש. מדוע ה' עשה זאת? כי קומות שלמות של קדושה צריכות להתבסס כהכנה בעבורו. זה היה הבלבול שנוצר בישראל, והצריך את החרבתו של המקדש. כיוון שהיה להם את השיא - השקיעו בו בלבד, והזניחו את כל השאר. רק כשניטל מהם אותו השיא, הם התחילו לשים לב לבניין כולו (ראה אורות פרק ג עמ' קו). אמנם, מובן שהמקדש 'עצמו' הוא נשמתו של המקדש, הקדושה שלו, ולא העצים והאבנים. קדושה זו היא שנבראה עוד לפני הופעת העולם. כיוון שבית המקדש מבטא שלמות רוחנית, הוא כנגד הצד הרוחני של צד מערב, צד המבטא שלמות.

גם שמו של המשיח נברא לפני העולם. שם מצביע על ייחוד. שם של מכשיר או משחק אינו משתנה בעקבות שינוי של פרטים שוליים. בסך הכול יוסיפו הסבר, כמו 'מזלג ארוך' או 'מחשב נייד'. אבל אם השתנה משהו מהותי, היצירה החדשה תקבל שם חדש. ייחודיות של העצם החדש מצדיקה שם ייחודי משלו. כך המשיח, אף-על-פי שהוא יופיע בסוף ההיסטוריה, השם שלו, הרעיון הרוחני המופשט שלו, מוכן הוא מההתחלה, שהרי כל ההיסטוריה חותרת מראשיתה רק אליו. הוא מקביל לצד מטה, שצד מטה יש לו שייכות, מבט אפשרי, עם העליונות. הוא 'הכי למטה', אין מעבר אליו, כך שבעיני המתבונן 'משם' הוא הפסגה העליונה. כך המשיח, ממבט מהארץ הוא ייראה העליון על הכול, וימשול על כל הנבראים התחתונים.

למדנו אם-כן שלכל דבר גשמי שבקרבו קדם רעיון מופשט. זהו מבט מאמין ועמוק על כל הבריאה, וכל שכן ביחס לשבעת הדברים שהם יסוד הבריאה. ובאשר למקדש, שייכותו למערב מבטאת את מהותו המשלימה, ומצביעה על תפקידו כמוציא אל הפועל את הפסגה של יצירת ישראל.

הרחבות

• שמו של משיח

שְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, רְצָה לוֹמֵר עֲצָם מַעֲלַת הַמְּשִׁיחַ. בגמרא נאמרו כמה אפשרויות לגבי שמו של המשיח: "מה שמו (של המשיח)? דבי רבי שילא אמרי: שילה שמו, שנאמר עד כי יבא שילה. דבי רבי ינאי אמרי: ינון שמו, שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי רבי חנינה אמר: חנינה שמו, שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה..." [סנהדרין צח:]. כל אחד מהחכמים אמר ששמו של המשיח כשמו [רש"י], ומסביר המהר"ל שאין מחלוקת ביניהם, אלא לגודל מעלתו של המשיח הוא כולל בתוכו את כל המעלות, ולא שייך דווקא לזרם מסוים, ולכן כל אחד מהחכמים מצא בו את הזווית המיוחדת שיש בו: "דבר זה מורה על מעלת המשיח אשר כולל הכל, ולפיכך הוא אל המעייין בו ומשיג בו, כאשר הוא אותו המעייין. ודבר זה אמרו על המלך המשיח, לפי שהוא כולל מכל מעלות כמו שיתבאר, ולכך נדמה למשיג בו כפי מה שהוא. ואינו דומה לשאר צדיקים, אשר יש להם שמות פרטיים. ומפני שהוא כולל הכל, לכך יקרא לו הקורא שם כפי מה שהוא הקורא, כי שם הקורא עצמו הוא יותר ראשון אליו... ולא פליגי אלו החכמים כלל, רק כי כל אחד אמר שהמשיח שיהיה במהרה בימינו יהיה כולל כל המעלות, ולכך אמר כל אחד שנקרא בשמו" [נצח ישראל מא].

לעילוי נשמת זאב בן רחביה יצחק שטריגלר ז"ל
לעילוי נשמת אהרן בן נתן הלוי ז"ל

וְכֵן מֵה שֶׁאֲמָרוּ שֶׁנִּבְרָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, זֶהוּ מִצַּד הַמַּעֲרָב. כִּי הַמַּעֲרָב נִקְרָא: אָחוֹר, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא אָחוֹר הוּא הַשְּׁלֵמָה, כִּמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר לְמַעְלָה. וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַשְּׁלֵמָה, שֶׁהוּא מְשֻׁלָּם הָעוֹלָם, וְהֵיא הַשְּׁלֵמָה פְּשׁוּטָה. שֶׁהַמַּעֲרָב הוּא הַשְּׁלֵמָה אָבֵל הוּא בְּלִי פְּשׁוּט לְגַמְרִי, שֶׁצַּד הַמַּעֲרָב בְּעוֹלָם הַגְּשָׁמִי הַמְּרֻכָּב מִכָּל צְדָדִין אֵינוֹ פְּשׁוּט. אָבֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא נִבְדָּל בְּעֵצְמוֹ, כִּי מַעֲלַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵינוֹ הַעֲצִים וְהָאֲבָנִים, רַק קִדְּשׁוֹ הָאֱלֹהִית שֶׁדָּבַק בַּמִּקְדָּשׁ. וְדָבָר זֶה נִבְרָא קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁבְּרִיאַת הַפְּשׁוּט קוֹדֵם לְמִרְכָּב, וְדָבָר זֶה מִבְּאֵר.

שמו של משיח
כנגד הלמטה

וְכֵן מֵה שֶׁאֲמָרוּ שֶׁשְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, רְצָה לוֹמֵר עֲצָם מַעֲלַת הַמְּשִׁיחַ* מֵה שֶׁהוּא מִיָּחָד מִבֵּין שֶׁאֵר הַנִּבְרָאִים, מַעֲלָתוֹ הַמִּיחָדָּת לֹו נִקְרָא שְׁמוֹ, כִּי הַשֵּׁם הוּא מוֹרָה עַל דָּבָר הַמִּיחָד בֹּו מִבֵּין שֶׁאֵר הַנִּמְצָאִים. וְלִפְיָקָף אָף כִּי הַמְּשִׁיחַ בְּעֵצְמוֹ לֹא נִבְרָא קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אָבֵל שְׁמוֹ, דֶּהֱיִנוּ מֵה שֶׁהוּא מִיָּחָד בֹּו, נִבְרָא קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁגִּזְרָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַל הַמַּעֲלָה שְׁלוֹ הַמִּיחָדָּת לֹו, וְגִזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ² הִיא הַבְּרִיאָה בְּעֵצְמוֹ. וְדָבָר זֶה הוּא כִּנְגַד צַד הַמַּטָּה, כִּי צַד הַמַּטָּה בְּבַחֲנֶיהָ מֵה הוּא עֲלִיּוֹן, כִּמוֹ שֶׁהָעֲלִיּוֹן אֵין דָּבָר עֲלָיו כִּף אֵין דָּבָר עַל הַמַּטָּה, וְדָבָר זֶה יִדְּוַע מֵעֵינֵי הַמַּטָּה. וְנִמְצָא כִּי הַמַּטָּה מִצַּד זֶה הוּא עֲלִיּוֹן, כִּי אֵין דָּבָר עֲלָיו, וְהוּא כִּנְגַד שְׁמוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ, שִׁיְהִיָּה מוֹשֵׁל בְּתַחְתּוֹנִים, שֶׁאֵין עֲלָיו מְמַשְׁלָה, דְּכַתִּיב (ישעיהו נב: ג): וְיָרוּם וְגָבַהּ וְנִשְׂאָ. וְלִפְיָקָף הַמַּטָּה הוּא רִאשִׁית, מִכְּפָנֵי שֶׁמִּצַּד הַמַּטָּה אֵין קוֹדֵם לֹו. וְנִבְרָאוּ שְׁמִים וְאֶרֶץ בְּרִאשִׁית, וְהָאֶחָד הוּא הַמַּעֲלָה וְהַשְּׁנַי הַמַּטָּה. וְכֵן מְשִׁיחַ נִקְרָא: רִאשׁוֹן מְטַעַם זֶה, דְּכַתִּיב (שם מא: כו) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הַנֵּם, מִכְּפָנֵי שֶׁאֵין קוֹדֵם לֹו בְּהַתְנַשְּׂאוֹת. וְלִפְיָקָף שְׁמוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ נִבְרָא קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כִּי הַפְּשׁוּט הוּא קוֹדֵם לְמִרְכָּב.

כָּלל הָעוֹלָה מִן הַמִּאֲמָר הַזֶּה, אֲשֶׁר הַעֲמִיקוּ חַכְמֵי: כִּי כָל דָּבָר שֶׁנִּבְרָא בְּעוֹלָם יֵשׁ בֹּו הַרְכָּבָה, וּבּוֹדָאי הַפְּשׁוּט יֵשׁ לוֹ בְּרִיאָה קוֹדְמָת. וְאֵלוֹ שְׁבַעֵה דְּבָרִים הֵם הַפְּשׁוּטִים, כִּמוֹ שֶׁהַתְּבָאָר לְמַעְלָה. וּבִאֲרָנֵנוּ לָךְ כִּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא שְׁלֵמוֹת הָעוֹלָם, וְלִפְיָקָף הוּא מְתַיַּחֵס לְצַד מַעֲרָב שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמָה. וְעוֹד יִתְבָּאָר בְּפָרָק שֶׁאַחַר זֶה.

וכן אמרו שבית המקדש נברא קודם לבריאת העולם, והוא כנגד צד מערב, כי המערב נקרא: אָחוֹר, וכל דבר שהוא אחרון בו ההשלמה, כמו שבארנו למעלה. בית המקדש הוא השלמת הבריאה, וזו השלמה רוחנית, שהיא פשוטה. צד מערב בעולם הוא צד גשמי, אבל בית המקדש 'רוחני במהותו, כי אין מעלת בית המקדש העצים והאבנים מהם הוא בנוי, אלא הקדושה האלוהית השורה בו. מעלה זו נבראה קודם שנברא העולם, מכיון שבריאת הפשוט קודמת לבריאת הגשמי, דבר זה ברור. וכן מה שאמרו ששמו של משיח נברא קודם שנברא העולם, כוונתם למעלת המשיח המיוחדת אותו מבין שאר הנבראים, והיא הנקראת: שמו של משיח, כי השם משמעותו היחוד של אותו דבר. אף שהמשיח עצמו לא נברא קודם שנברא העולם, שמו, כלומר המיוחדות שלו, נבראה קודם שנברא העולם. הקב"ה גזר קודם שנברא העולם שיהא המשיח בעל מעלה מיוחדת משאר הנבראים, ועל גזירת ה' נאמר שברא קודם שנברא העולם. מעלת המשיח היא כנגד צד המטה, כי צד המטה הוא מבחינה מסוימת הצד העליון, כי כמו שצד מעלה אין מעליו דבר, כך צד מטה אין עליו דבר. והוא כנגד שמו של משיח, שתהיה ממשלת המשיח על התחתונים ולא תהא ממשלה מעליו, שנאמר: ירום ונשא וגבה. לפיכך המטה הוא ראשית, מפני שאין דבר הקודם למטה. השמים והארץ נבראו תחילה, השמים הם המעלה והארץ היא המטה. מבחינה זו נקרא שמו של משיח: ראשון, שנאמר: ראשון לצייון הנה הינם, מפני שאין דבר שיהיה יותר ממנו בהתנשאות, לכן שמו של משיח נברא קודם שנברא העולם, כי הפשוט נברא קודם למורכב. העולה ממאמר זה אשר בו העמיקו חכמים: שכל דבר שנברא בעולם מורכב, ובודאי הדבר הפשוט הרוחני, קדם לדבר המורכב. שבעה הדברים הזוכרו חכמים, הם דברים פשוטים, כמו שהתבאר למעלה. בארנו כי בית המקדש הוא השלמת העולם, לכן הוא מתייחס לצד מערב, שהוא צד ההשלמה של העולם. ועוד יתבאר דבר זה בפרק הבא.

